

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “สังเวค — ความสลัดใจ”

สังเวค อ่านตามภาษาบาลีว่า **สัง - เว - คะ** มาจากคำว่า **สัง** (ด้วยดี) กับคำว่า **วิค** (รู้) แปลง **อิ** เป็น **เอ** รวมกันเป็น **สังเวค** เขียนเป็นไทยได้ว่า **สังเวคะ** แปลตามภาษาบาลีว่า **รู้ด้วยดี** ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา เมื่อกล่าวถึงคำว่า **สังเวคะ** (บางแห่งใช้คำว่า **สังเวช** ก็มีความหมายเดียวกัน) แล้วหมายถึง **ปัญญา** (ตรงตามศัพท์ที่แปลว่า **รู้ด้วยดี**) แต่ภาษาไทยนิยมแปลว่า **ความสลัดใจ** ซึ่งจะต้องศึกษาพระธรรมด้วยความละเอียดรอบคอบจริงๆ จึงจะเข้าใจตามความเป็นจริงได้ เพราะ **ความสลัดใจ** เป็นเรื่องของปัญญาทั้งหมด ดังข้อความในอัฐกusalini อรรถกถา พระอภิธรรมปิฎกธรรมสังคณีปกรณ์ ว่า

บทว่า **ความสลัดใจ** นั้น มีคำอธิบายว่า ญาณอันเห็นชาติโดยความเป็นภัย ญาณอันเห็นชราโดยความเป็นภัย ญาณอันเห็นพยาธิโดยความเป็นภัย ญาณอันเห็นมรณะโดยความเป็นภัย

บทว่า **ความพยายามโดยแยบคาย ของบุคคลผู้มีใจสลัดแล้ว** คือ เป็นผู้ที่ไม่เห็นโทษภัยของชาติ ชรา พยาธิ มรณะ ผู้นั้นย่อมยังฉันทะให้เกิด ย่อมพยายาม ย่อมปรารภความเพียร ย่อมระครองจิตไว้ ย่อมตั้งจิตไว้ เพื่อความไม่เกิดขึ้นแห่งอกุศลบาปกรรมทั้งหลายที่ยังไม่เกิดขึ้น เพื่อละอกุศลบาปกรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว เพื่อความเกิดขึ้นแห่งกุศลธรรมทั้งหลายที่ยังไม่เกิดขึ้น เพื่อความตั้งอยู่ เพื่อความไม่จิตจาง เพื่อความเพิ่มพูน เพื่อความไพบูรณ์ เพื่อความเจริญ เพื่อความบริบูรณ์แห่งกุศลธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด การที่จะมีความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงได้นั้น ก็ต้องอาศัยแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว บุคคลที่ผู้เป็นสาวกจะต้องฟัง ต้องศึกษาด้วยความละเอียดรอบคอบจริงๆ ไม่ประมาทในแต่ละคำ ทำความเข้าใจธรรมจากแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง แม้แต่คำว่า **สังเวคะ** หรือ **ความสลัดใจ** นั้น ก็มีความละเอียดลึกซึ้ง เป็นประโยชน์อย่างยิ่งถ้าได้เข้าใจอย่างถูกต้อง เป็นไปเพื่อความเจริญขึ้นของกุศลธรรม สะสมเป็นที่พึ่งต่อไปในภายหน้า ทำให้เป็นผู้มีชีวิตอยู่อย่างไม่ประมาท

คำว่า **สังเวคะ** หรือ **ความสลัดใจ** นั้น ไม่ใช่ความหดหู่ใจ ไม่ใช่ความเศร้าโศกเสียใจ นี่จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่จะต้องฟังต้องศึกษาพระธรรมด้วยความละเอียดรอบคอบ เพราะเหตุว่า **สังเวคะ** เป็นชื่อของปัญญา (ความเข้าใจถูกเห็นถูก) ที่เห็นโทษภัยของอกุศล เห็นโทษภัยของสังสารวัฏฏ์ตามความเป็นจริง ผู้ที่เกิดสลัดใจจะเป็นผู้ไม่ประมาทในการเจริญกุศลทุกประการ โดยมีที่ตั้งแห่งความสลัดใจ กล่าวคือ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย และ ความทุกข์ความเดือดร้อนในอบายภูมิ ความทุกข์ความเดือดร้อนในอดีตชาติที่ผ่านมาๆ และยังจะต้องมีความทุกข์ความเดือดร้อนต่อไปในอนาคตตราบไต่ยังมีการเกิดอันเนื่องมาจากกิเลสที่ยังดับไม่ได้ หรือแม้แต่ในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

การแสวงหาอาหารก็เต็มไปด้วยทุกข์ บางคนถึงกับทำอกุศลกรรมเพราะเหตุแห่งอาหารก็มี ซึ่งจะ
ต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาเท่านั้นที่จะถึงความสลดใจ เพราะขณะที่สลดใจนั้นมีปัญญาเกิดร่วมด้วย มีความ
เข้าใจถูกเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง บุคคลผู้ที่มีปัญญาย่อมเข้าใจถูกเห็นถูกว่าตราบไถที่ยังมีกิเลส
อยู่นั้น ย่อมไม่พ้นจากความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย และตราบไถที่ยังมีกิเลส
ถ้าประมาทกำลังของกิเลส ทำอกุศลกรรมประการต่างๆ ก็จะเป็นเหตุให้เกิดในอบายภูมิ ได้รับความ
ทุกข์ความเดือดร้อนมากมายแสนสาหัส หรือแม้เห็นคนที่มีกิเลส กระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร เป็นต้น
ก็พิจารณาเห็นตามความเป็นจริงว่า เพราะกิเลสนั่นเอง บุคคลเหล่านี้จึงมีพฤติกรรมแบบนี้ จึงเป็น
เครื่องเตือนใจที่ดีในชีวิตประจำวันให้เป็นผู้ไม่ประมาทในการเจริญกุศลทุกประการ และไม่ประมาท
ในการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญาเพื่อขัดเกลากิเลสของตนเอง ทั้งหมดนี้เป็น
เรื่องของความสลดใจ ซึ่งเป็นเรื่องของปัญญา เป็นเรื่องของกุศลธรรม เป็นการถอยกลับจากอกุศล
ไม่ใช้การเศร้าโศกเสียใจแต่อย่างใด เพราะขณะที่เศร้าโศกเสียใจเป็นอกุศล เป็นสภาพจิตใจ
ที่เศร้าหมองไม่ผ่องใส

ชาติ (ความเกิด) ชรา (ความแก่) พยาธิ (ความเจ็บไข้ได้ป่วย) และ มรณะ (ความตาย) ควรที่
จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสลดใจ เป็นเครื่องกระตุ้นเตือนให้ทุกคนเป็นผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทใน
การเจริญกุศลทุกประการ โดยเฉพาะการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญาในชีวิต
ประจำวัน เพราะเหตุว่า **มีชาติเกิดขึ้นขณะใด สามารถพิจารณาได้เลยว่า ย่อมนำมาซึ่งชรา
พยาธิ และ มรณะอย่างแน่นอน** บุคคลที่เกิดมาแล้ว หรือวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกิดมาแล้ว ที่จะไม่เก่า
คร่ำคร่า ไม่ชราลง ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และในที่สุดก็ต้องแตกสลายไปเป็นธรรมดา

เกิดแล้วก็ต้องตาย ตายแล้วก็เกิดอีกไม่รู้จบ เพราะเหตุว่าตราบไถที่ยังไม่มีปัญญา ไม่มีใครที่จะ
ไปหยุดยั้งการเกิดได้เลย ชาตินี้จึงควรมีความเข้าใจที่ถูกต้องดีกว่าที่จะเกิดมาแล้วไม่รู้ ความไม่รู้อะไร
เหมือนคนตาบอดที่มีตสนิท จากโลกนี้ไปจะไปไหนก็ไม่รู้อีก เพราะเป็นธรรมชาติที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย
แล้วก็ยังมากไปด้วยความไม่รู้อีก น่าสลดใจจริง ๆ มีแต่ปัญญาที่เห็นตามความเป็นจริงว่า การเกิดแล้ว
ไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริง ก็ไม่สามารถที่จะสิ้นสุดสังสารวัฏได้
แต่ถ้าได้มีความเข้าใจธรรม ความเข้าใจนี้แหละก็จะติดตามอยู่ในจิตที่มีโอกาสที่จะได้รู้ความจริง
เพราะเหตุว่า **ถ้าไม่รู้ความจริง เกิดมานานเท่าไรแล้ว แล้วก็จะเกิดต่อไปโดยไม่มีใคร
สามารถที่จะหยุดยั้งการเกิดได้เลย**

เพราะฉะนั้น พระธรรมทั้งหมดที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จึงเป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูล
ที่ดียิ่ง ที่จะทำให้เป็นผู้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ไม่ประมาทในชีวิตอันมีประมาณน้อย ไม่ประมาท
ในการเจริญกุศลทุกประการ และไม่ละทิ้งโอกาสที่สำคัญที่สุดในชีวิต คือการฟังพระธรรม ศึกษา
พระธรรม อบรมเจริญปัญญา สะสมความเข้าใจถูก เห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย เพราะปัญญาและ
กุศลธรรมทั้งหลายเท่านั้นที่จะเป็นที่พึ่งที่แท้จริงสำหรับชีวิตของแต่ละคน.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]